

1. Рудницька Н.Ю. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавального інтересу на уроках математики / Сучасні тенденції і пріоритети компетентнісного підходу в підготовці майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. редакцією В.Є. Литньова, Н.Є. Колесник Т.В. Завязун. – Житомир: «Полісся», 2016. – У 3-х ч. Ч.1. С. 106-109.

Рудницька Н.Ю.,
доцент кафедри дошкільної освіти і
педагогічних інновацій
Житомирського
державного університету імені Івана
Франка

Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавального інтересу на уроках математики

Інтерес дитини до навчання виступає великою рушійною силою, бо саме він відкриває науці шлях до серця дитини. Пізнавальний інтерес в становленні особистості виконує функцію цінних мотивів діяльності, а при певних умовах він стає рисою характеру людини, що проявляється в допитливості, постійній потребі у знаннях. Саме така людина зможе в житті досягти поставлених цілей.

Науковими дослідженнями інтересу займалися Е. Клапаред, К.-А. Гельвецій, Дж. Дьюї, П.- А. Д. Гольбах, Е.- А. Торндайк, Дж.- Б. Кларк. Вони намагалися охарактеризувати його як філософську категорію, виділити суттєві ознаки і риси. Я. А. Коменський, борючись з схоластикою та середньовічним аскетизмом, надавав інтересові у навчанні великого значення. Тільки завдяки інтересу учень „горітиме бажанням навчатись, не лякаючись ніяких труднощів, аби опанувати науку”[1, с. 200] .

К. Д. Ушинський писав: „ Збудіть у людині щиросердний інтерес до всього корисного, вищого і морального, і ви можете бути певні, що вона завжди збереже людську гідність”[2, с.406] .

Вчитель має навчити дитину вчитись, забезпечити і розвинути пізнавальну потребу. Тому саме початкова школа повинна закласти ті основи, які визначають успішність навчання на всіх інших етапах здобуття освіти.

На сучасному етапі в психологічній та педагогічній літературі є ряд досліджень, пов'язаних з вивченням ролі інтересу в навчально-виховному процесі (О.І. Киричук, Н.М. Бабік, А.Н. Проколієнко, Г.С. Костюк, Н.Ф. Скрипченко, О.Я. Савченко та інші).

Вони всі надають важливого значення інтересу до пізнання в процес шкільного навчання і приходять до висновку, що, маючи сформовані пізнавальні інтереси, дитина успішно навчатиметься, в неї з'явиться зацікавленість процесом учіння. Метою нашої статті є показати роль пізнавального інтересу у розвитку особистості школяра та проаналізувати умови його формування, знання яких стане корисним для майбутніх учителів початкової школи.

В педагогіці поняття пізнавальний інтерес визначається як властивість особистості, що проявляється, в активному, емоційно-забарвленому відношенні до пізнання предметів, явищ навколишньої дійсності, видів діяльності, що викликається усвідомленням їх значущості для особистості.

Виховання в учнів інтересу до будь-якого предмета – одне з найважливіших питань, які необхідно вирішити вчителю.

Інтереси розрізняють за змістом, стійкістю, широтою, дієвістю і силою. Зміст - це те, на що вони спрямовані. Наприклад, на вивчення математики, читання. Широта визначається різнобічністю, спрямованістю на різні об'єкти. Стійкість - час існування і впливу. Залежно від спрямованості діяльності інтерес поділяють на групи, види, підвиди, різновиди. Наприклад, існують такі види інтересів: професійні; навчальні; естетичні; читацькі; технічні.

Кожна з підгруп, видів є більш конкретизованою. У педагогіці розрізняють 4 етапи розвитку інтересу:

1) зацікавленість - швидкоплинний найелементарніший інтерес, не має особливого значення. Характеризується вибірковою ставленням, яке

обумовлюється лише зовнішніми, часто несподіваними обставинами, які приваблюють людину. Учень задовольняється лише орієнтуванням у тій чи іншій проблемі. Ця стадія не виявляє дійсного прагнення до пізнання.

2) пізнавальний інтерес - вищий етап розвитку учнів. Дитина намагається самостійно розв'язати проблемне питання, пізнати суть, розкрити зв'язки. Пізнавальний інтерес характеризується пізнавальною активністю, чіткою вибірковою спрямованістю учбових предметів, цінною мотивацією, в якій головне місце займають пізнавальні мотиви. Такі учні мають високі показники у навчанні;

3) допитливість - прагнення проникнути за межі побаченого, розширення знань. Наявна висока емоційність, радість, прагнення дати відповідь на питання: чому? Стаючи стійкою рисою характеру, має значну цінність у розвитку особистості. Допитливі люди не байдужі до всього, вони постійно знаходяться у пошуку.

4) теоретичний інтерес - не тільки глибоке засвоєння, а й опанування теоретичних основ, застосування їх на практиці, формується переконання, світогляд. Отже, ми можемо побудувати схему становлення навчальної успішності на основі розвитку інтересу:

Потреба в пізнанні (Зацікавленість (Допитливість (Пізнавальний інтерес (Теоретичний інтерес (активність)(Діяльність (пізнавальна, навчальна) (Навчальна успішність. Всі ці етапи змінюються, є взаємообумовленими в процесі пізнання [3, с. 8].

В шкільні роки особливе значення пізнавальний інтерес має коли учіння стає фундаментальною основою життя. Інтерес, пов'язаний з вивченням шкільного курсу, часто називають учбовим. Отже, поняття „учбовий інтерес” є видовим по відношенню до „пізнавального інтересу”, що розповсюджується на різні галузі людських знань. Широке коло педагогічних досліджень пізнавальних інтересів школярів дозволяє зробити висновок, що це важливе утворення в шкільні роки може служити показником загального розвитку учнів, оскільки:

- пізнавальний інтерес взаємодіє з такими обставинними якостями людини як активність та самостійність;

- пізнавальний інтерес пов'язаний з основною діяльністю молодшого школяра - учінням, пізнавальною діяльністю, вплив якої на розвиток людини не можна переоцінити;

- пізнавальний інтерес виражає ставлення школяра до певної діяльності, перспективи розвитку, а також дозволяє учням цілеспрямовано використовувати свій вільний час, свій відпочинок для задоволення власних інтересів [4, с. 35].

Розвиток пізнавального інтересу характеризується змінами в емоційній, інтелектуальній, вольовій сфері. На прикладі розглянемо інтерес до вивчення математики. Цей інтерес проявляється у використанні різних підходів до розв'язання задач, вільному здійсненні розумових операцій. Такий учень зможе виконувати завдання не шаблонним способом, використовувати різні форми вирішення, мислення характеризується високим рівнем узагальнення, умовиводів. Діти з розвиненим пізнавальним інтересом до математики запам'ятовують не всю математичну інформацію, а лише необхідну для розв'язування типових задач.

Таким чином формування пізнавального інтересу є і результатом, і необхідною умовою успішного шкільного навчання.

Виникає складне питання - як розвивати пізнавальний інтерес до навчання взагалі і до окремих предметів зокрема? Можна викликати в учнів інтерес до будь-якого предмета, якщо вміло використовувати можливості його змісту.

Щоб навчання дитини було успішним, пробуджувало живу думку, викликало інтерес та забезпечувало необхідний розвиток, сприяло самоствердженню особистості в складній системі міжособистісних взаємин, необхідно дотримуватись наступних умов:

1) організовувати колективну діяльність (взаємне навчання), в ході якої учні включаються в багатопланову безпосередню взаємодію один

з одним, що активно допомагає самоствердженню дитини в класному колективі

2) забезпечувати максимальну відповідність програмного матеріалу розумовому розвитку учнів, співвідносити елементи нового і старого у змісті навчальної інформації;

3) застосовувати різноманітні за змістом види навчальної діяльності, організовувати роботу творчого характеру, надавати можливість для виявлення активності і ініціативи [5, с. 54].

Для збагачення і вдосконалення змісту навчального матеріалу на різних етапах уроку доцільно вводити елементи цікавої математики. Важливим і обов'язковим є дотримання принципу наступності у вивченні.

Цікавість молодших школярів до математики іноді послаблюється ще й тому, що вони часто не знають з якою метою розв'язують ті чи інші задачі, де в житті зможуть з ними зустрітись. Тому необхідно наводити приклади з досвіду, життя дитини.

Особливий інтерес у дітей викликає вивчення той матеріал, де йде практичне ознайомлення і вони бачать його практичне використання. Тобто, практичне використання здобутих знань з математики, впровадження цікавих її елементів сприяє тільки кращому засвоєнню і розширенню теоретичних понять та розвитку інтересу до вивчення предмету .

Емоційний виклад матеріалу, сприятлива атмосфера на уроці сприяє збудженню думки учня, спонукає його активно мислити і працювати.

Важливою умовою формування навчальних інтересів виступає поєднання репродуктивних і творчих завдань. Діяльність учня може відбуватись на двох рівнях: репродуктивному (відтворювальному) і продуктивному (творчому). Перебіг пізнавального процесу в учнів початкових класів в основному має продуктивне спрямування: учитель пояснює, а учень здійснює мнемічну діяльність і відтворює те, що він запам'ятав .

Вчитель повинен застосовувати різноманітні види навчальної роботи, які потребують активності і напруження вольових зусиль, не тільки

стимулювати розумову активність учнів, а й привчати їх переборювати певні труднощі. Роботу над навчальним матеріалом варто проводити на творчому рівні в більшій мірі, це сприятиме підтриманню та розвитку пізнавального інтересу. Успішне виконання таких завдань посилює інтерес до здобуття знань. Уміло придумана система завдань є ґрунтом для створення проблемних ситуацій на уроках, що має важливе значення для збудження інтересу до навчання.

Оскільки основною діяльністю молодших школярів є навчання, то його раціональна і цілеспрямована організація значною мірою сприяє успішному формуванню колективних взаємин між дітьми.

Завдання педагога - організувати емоційно багате колективне життя, діяльність в якому дає кожній дитині змогу пізнати радість творчості, можливість духовно збагачуватись, отримати повагу своїх ровесників.

На сучасному етапі використовуються різні види групової роботи: робота в парах, в групах, в групах змінного складу. Це сприяє більшій згуртованості учнів, надає можливість самореалізації та самовдосконалення. На таких уроках панує доброзичливість - це сприяє вихованню інтересів учнів до навчання.

Отже, у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи важливого значення набуває навчання їх формуванню пізнавального інтересу до предмету, який виступає рушійною силою розвитку школяра.

Список використаної літератури

1. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения. В 3-х т./ Коменский Я.А.- М., 1939, т.2.
2. Ушинский К.Д. Сочинения. / Ушинский К.Д. – М., 1950, т.10.
3. Волошина В., Любов Л. До школи зі стійким пізнавальним інтересом / Волошина В., Любов Л. // Початкова школа. - 2003. - № 4. – С. 8-12.
4. Махмутов М.И. Современный урок и пути его организации/ Махмутов М.И. – М.: Знание, 1990. - 230 с.

5. Киричук О.І. Навчальні інтереси молодших школярів / Киричук О.І. -
К.: Рідна школа. - 1982. -128 с.